

Anställda tecknar aktier till underpris. Får bolaget avdrag?

— Ett förhandsbesked

Av civilekonom Stig Olsson

Om anställda i aktiebolag får teckna aktier i bolaget till pris som understiger marknadsvärdet utgör denna förmån skattepliktig inkomst av tjänst för de anställda. Men vad gäller beträffande bolagets avdragsrätt för motsvarande belopp? Den frågan har nyligen prövats av regeringsrätten i ett förhandsbeskedsärende rörande AB Skånska Cementgjuteriet, numera Skanska AB. Domen är meddelad den 22 november 1984.

Förutsättningarna i ärendet var följande. De anställda i Skanska hade fått erbjudandet att få teckna vardera ett antal aktier i bolaget i samband med nyemission. Priset bestämdes avsevärt under marknadsvärdet, och därmed var det klart att de anställda skulle komma att beskattas för ett visst förmånsvärde på grund av nämnda underpris.

Varje nyemission i ett aktiebolag som på detta sätt sker till ett pris understigande värdet på teckningsrätterna medför givetvis en utspädningseffekt som inkräktar på de tidigare aktieägarnas värden. Beslutet att ge anställda dylik förmån kan följdriktigt endast fattas av aktieägarna. Det värde de anställda tillförs kommer alltså ytterst från aktieägarna, och frågan kom därvid att gälla i vad mån *bolaget* haft någon kostnad på grund av att ifrågavarande förmån tillkommit de anställda. Bolaget anförde i sin ansökan bl a följande.

”Det är i och för sig lätt att konstatera att bolaget ej netto drabbats av någon kostnad som motsvarar de anställdas förmån av aktieteckningen. I slutänden är det övriga aktieägare som gjort motsvarande ekonomiska uppoffring. Detta betyder dock inte att de anställda erhållit den ekonomiska förmånen från någon annan än bolaget. Om det sistnämnda varit fallet skulle det bl a ha den praktiska konsekvensen att kontrolluppgiftsskyldighet för bolaget ej förelegat beträffande förmånen i fråga.

Det ekonomiska värde som de anställda tillgodoförts har i steg 1 tillförts bolaget av aktieägarna. Då aktieägarna på bolagsstämman beslöt avstå sin motsvarande rätt till aktieteckning till underkurs, vilket är innebörden av att beslut fattades om att förmånsteckningen skulle riktas till de anställda, hade detta ingen annan innebörd än att man beslöt göra ett vederlagsfritt aktieägartillskott till bolaget att av detta användas till att utge motsvarande värde till de anställda såsom vederlag för deras arbete.

Mottaget vederlagsfritt aktieägartillskott torde ej utgöra skattepliktig intäkt för det mottagande bolaget. Utgiven ersättning till de anställda är däremot avdragsgill för bolaget. Eftersom vi ej bokfört vare sig det mottagna aktieägartillskottet eller motsvarande till de anställda utgiven ersättning, bör vi vara berättigade att i deklarationen såsom avgående post vid beräkning av bolagets skattepliktiga inkomst av rörelse ta upp beloppet X kronor. Vi avser att göra så i 1983 års deklaration.

Om vi bokfört det mottagna aktieägartillskottet och den till de anställda utgivna förmånen hade vi i deklarationen tagit upp samma belopp såsom avgående post under rubriken ej skattepliktiga intäkter (som en korrigeringspost av ägartillskottet intäktsbokförts och påverkat nettovinsten.)

En företeelse som är snarlik den av oss nu omfrågade — och egentligen i grunden densamma rent principiellt — är då ett bolag utger bostadsförmån till en anställd men intäktsberäkningen av fastigheten ej sker i samma förvärvskälla. Så blir stundom fallet då enfamiljsvilla (eller tvåfamiljs-) taxeras enligt bestämmelserna i 24 § 2 mom. Visserligen sker då ingen synlig uttagsbeskattning i vanlig mening, men schablonintäkten i sig motsvarar eller innebär ifrågavarande uttagsbeskattning. I den ”användande” förvärvskällan har i dessa fall inte bokförts någon lönekostnad till förmånshavaren.

I det fall som beskrivits i föregående stycke har regeringsrätten klart tagit ställning till att avdragsrätt i den ”användande” förvärvskällan föreligger för den ej bokförda förmån som utgetts till den anställde. Vi hänvisar bl a till RÅ 1965 ref 3 och RÅ 1971 ref 16.

I RÅ 1965 ref 3 säger regeringsrätten:

Emellertid måste värdet av bostadsupplåtelse anses utgöra löneförmån för direktörerna Hagenfeldt i deras tjänst hos bolaget. Bolaget är *förty* (kursiverat här) berättigat till avdrag för motsvarande värde såsom driftkostnad.

I RÅ 1971 ref 16 säger regeringsrätten:

Bolaget äger emellertid tillgodoräkna sig avdrag såsom driftkostnad med 3 000 kronor, motsvarande skillnaden mellan det värde, vartill bostadsupplåtelsen beräknats eller 6 000 kronor, och den för bostaden erlagda hyran 3 000 kronor.

Den situation som är aktuell i denna ansökan innebär att ”insättning” sker av ett ekonomiskt värde som kommer från källa utanför den ”användande” förvärvskällan. Avdragsrätt förutsätter ej att faktisk uttagsbeskattning skett i

någon annan förvärvskälla. Här kan för principens bestyrkande hänvisas exempelvis till den t o m 1983 års taxering gällande punkten 3 b sista stycket av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen. Denna bestämmelse, som primärt gäller inventarier och (genom hänvisning från annat lagrum) byggnader, säger att för tillgång vilken annorledes än genom köp (eller motsvarande) övergått till förvärvskällan skall som anskaffningsvärde räknas tillgångens allmänna saluvärde vid tiden för övergången. Bestämmelsen har ansetts analogt giltig även för omsättningstillgångar och har tillämpats — oavsett hur ägaren ursprungligen förvärvat tillgången — då tillgången övergått till förvärvskälla efter att tidigare ha innehafts i icke förvärvskälla (i hobbyverksamhet eller eljest "privat"). Jämför t ex RÅ 1979 R79 1:46.

Den inkomstskatterättsliga principen är klart den att ekonomiska värden som tillförs viss förvärvskälla, antingen från annan förvärvskälla eller från icke-förvärvskälla, skall medföra avdragsrätt i den användande förvärvskällan. Gäller det anläggningstillgångar sker avdraget genom årliga värdeminskningsskattavdrag (avskrivningar). För omsättningstillgångar medges avdraget som ingående bokfört värde av lager då tillgången säljs eller dessförinnan delvis genom nedskrivning. Gäller det bostadsupplåtelse till anställda eller, såsom i vårt fall, annat slag av förmån till anställda, skall avdrag medges just såsom för lönekostnad."

Allmänna ombudet bestred bolagets ansökan på den grunden att han inte ansåg att bolaget drabbats av någon kostnad. Dess förmögenhetsmassa har ej minskats på grund av utgivandet av förmånen, menade allmänna ombudet. Han ansåg med andra ord att de anställda fått förmånen av aktieägarna och inte från bolaget. Mot detta invände bolaget att det ytterst förhåller sig på samma sätt med allt vad ett aktiebolag utger till anställda eller till annan. Allt vad ett aktiebolag ger ut måste på något sätt tillföras av någon annan, vanligtvis företagets kunder, men som i detta fall kan det också vara bolagets ägare. Vad kunderna betalar utgör skattepliktig intäkt. Så icke tillskott från aktieägare.

Riksskatteverkets rättsnämnd ansåg icke bolaget berättigat till avdrag för de utgivna förmånerna med den korta motiveringen att aktieteckningen i fråga inte medfört att en kostnad uppkommit i bolagets rörelse och att någon rätt till avdrag för bolaget med anledning av teckningen därför inte förelåg. Två ledamöter av rättsnämnden (Gustafsson och Nilsson) var av annan mening och ville medge bolaget avdrag för belopp motsvarande de förmåner som de anställda åtnjutit. Sekreteraren i nämnden anmälde även avvikande mening med följande motivering: "Genom aktieteckningen föres värdet av teckningsrätterna över från bolaget på de anställda i fråga. Bolagets uppoffring bestod i att det avhände sig ett emissionsutrymme. Jag anser att det motsvarande belopp utgör en avdragsgill kostnad för bolaget."

Regeringsrätten lämnade bolagets besvär över riksskatteverkets förhandsbesked utan bifall. Domstolen förklarade att man inte kunde godta bolagets åsikt att det genom aktieägarnas beslut hade tillförts en tillgång. Som riksskatteverket funnit, säger regeringsrätten, har bolaget inte åsamkats någon kostnad i sin rörelse på grund av den avsedda aktieteckningen.

Om regeringsrätten nu bestämt sig för att ett aktiebolag inte skall medges avdrag för värdet av teckningsrätter som dess aktieägare avstått från till förmån för de anställda, så hade det nog varit lyckligast om domstolen nöjt sig med vad som återgivits ovan som motivering för utgången. Emellertid har regeringsrätten av någon anledning känt sig manad att säga något till utfyllnad av det nödvändiga. Man säger så här: "Vidare kan anmärkas att en förmån som någon erhåller på grund av sin anställning inte alltid grundar avdragsrätt för arbetsgivaren med belopp som motsvarar värdet av förmånen i den anställdes hand." — "Sådan avdragsrätt", säger regeringsrätten, "föreligger t ex inte om en arbetsgivare till en anställd överlåter ett inventarium i sin rörelse till det bokförda värdet medan värdet för den anställda, motsvarande marknadsvärdet, kan vara väsentligt högre, vilket medför att den anställda blir skattskyldig för skillnadsbeloppet."

Vad menar egentligen regeringsrätten? Om ett aktiebolag förfogar över en tillgång vid vars försäljning beskattning skulle ske såsom för intäkt av rörelse, t ex genom att överlåta den till en aktieägare utan vederlag eller till för lågt vederlag eller genom att skänka bort den såsom gåva, så blir bolaget uttagsbeskattat för marknadsvärdet av tillgången i fråga, exempelvis ett inventarium. Om tillgången överlåts till en anställd utan vederlag eller mot för lågt vederlag kvittas uttagsbeskattningen mot ett löneavdrag. Om detta avdrag såsom för lön inte skulle ha medgivits, hade bolaget blivit inkomstbeskattat vid detta förfogande likaväl som vid varje annat förfogande av ifrågavarande rörelsetillgång. Avdrag medges alltså såsom för lön. Det är bara det att avdraget inte syns, eftersom det görs genom kvittning inom förvärvskällan.

Det av regeringsrätten åberopade exemplet med inventarieuttaget kunde mycket väl ha utgjort ett åskådningsexempel från sökandebolagets sida. När det gäller förfogande av ett inventarium i rörelsen blir beskattningseffekten noll, eftersom uttaget och lönekostnaden tar ut varandra inom förvärvskällan. När det gäller värdet av teckningsrätterna på aktierna i bolaget är förhållandet det, att det värde som tillförs förvärvskällan enligt bolagets förmenande utgjort skattefri intäkt, medan utgivandet av samma förmån till de anställda utgör en avdragsgill lönekostnad.

Det är svårt att förstå vart regeringsrätten syftar med det åberopade exemplet. Som motivering för utgången i målet är exemplet i vart fall alldeles otjänligt. Det kan endast användas som motiv för motsatt utgång.